

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Zielonej Górze

LZG.411.004.05.2015
I/15/003

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Zielonej Górze
ul. Podgórna 9a, 65-213 Zielona Góra
T +48 68 410 66 00, F +48 68 410 66 39
lzg@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli I/15/003 - Gospodarowanie zasobami wodnymi przez samorządowe zakłady budżetowe w województwie lubuskim.

Jednostka przeprowadzająca kontrolę Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Zielonej Górze

Kontrolerzy 1. Mariusz Kniat, doradca prawny, upoważnienie do kontroli nr 97036 z dnia 19.11.2015 r.
2. Marzena Mielcarek, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 97037 z dnia 19.11.2015 r.

(dowód: akta kontroli str. 1-4)

Jednostka kontrolowana Miejski Zakład Komunalny w Łęknicy, ul. Hanki Sawickiej 1, 68-208 Łęknica, dalej Zakład lub MZK

Kierownik jednostki kontrolowanej Ewa Chudzik, Dyrektor MZK od dnia 15.05.2012 r.

(dowód: akta kontroli str. 5-11)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna¹

Funkcjonujący w kontrolowanym okresie, tj. w latach 2013-2015 (I połowa), w Zakładzie sposób określania wielkości strat wody i zużycia wody na cele własne nie pozwalał na rzetelne ustalanie tych wielkości. Opomiarowano bowiem wyłącznie produkcję i sprzedaż wody, natomiast wielkość strat i zużycia technologicznego ustalano na ogół w oparciu o szacunkowe, nieudokumentowane dane. Pozwalało to na dowolne (nieodzwierciedlające stan faktyczny) prezentowanie informacji dotyczących poszczególnych rodzajów zużycia wody w oficjalnych sprawozdaniach², w konsekwencji czego zanizano faktyczne straty wody.

Zakład prowadził nieefektywny sposób gospodarowania wodą, gdyż sprzedawał zaledwie około 60% ilości wody pobranej. Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że w świetle poziomu strat wody oraz jej zużycia na cele własne, działania podejmowane przez Zakład, zmierzające do ich ograniczenia, były niewystarczające. Zakład nie opracował strategii w zakresie zminimalizowania strat wody, w postaci np. programu, analiz oszczędzania wody, której posiadanie mogłoby przyczynić się do ich zmniejszenia.

Podkreślenia wymaga, że podjęte i zadeklarowane w toku kontroli działania Zakładu zmierzające do oszczędnego gospodarowania wodą powinny przyczynić się do poprawy sytuacji w kolejnych latach.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

² M-06 Sprawozdanie o wodociągach, kanalizacji i wywozie nieczystości ciekłych gromadzonych w zbiornikach bezodpływowych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1 Ustalanie wielkości i przyczyn strat wody oraz zużycia wody na cele własne

Opis stanu faktycznego

1.1. Zakład rozpoczął działalność z dniem 1 września 1991 r.³. Podstawowym celem działalności MZK jest realizowanie obowiązkowych zadań własnych gminy Łęknica o statusie miejskim (dalej *Gmina*) w zakresie usług komunalnych. Przedmiotem działalności Zakładu było zaspokojenie potrzeb zbiorowych mieszkańców Gminy w zakresie m.in. wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych.

Zakład posiadał status przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków⁴, przy czym na mocy przepisu art. 16 ust. 3 ww. ustawy był zwolniony z uzyskania zezwolenia na prowadzenie działalności w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 12-17)

MZK kieruje Dyrektor Zakładu, który zarządza Zakładem jednoosobowo na podstawie pełnomocnictwa udzielonego przez Burmistrza Łęknicy⁵. Zwierzchnikiem służbowym Dyrektora jest Burmistrz Łęknicy.

W okresie objętym kontrolą w Zakładzie zatrudnionych było od 28 do 34 osób (odpowiednio 34 osoby w 2013 r., 29 osób w 2014 r. i 28 osób w I połowie 2015 r.), w tym od 5 do 7 osób pracowników administracyjnych (odpowiednio 7, 5 i 5 osób) i od 23 do 27 obsługi i obsługi technicznej (odpowiednio 27 osób, 24 osoby i 23 osoby).

(dowód: akta kontroli str. 7-8,10-11,14, 18)

Zakład zarządzał siecią wodociągową przekazaną mu w nieodpłatne administrowanie przez Gminę.

Siecią wodociągową było objętych 100% mieszkańców Gminy. Długość sieci wodociągowej wynosiła 16,1 km (bez przyłączy). Sieć wodociągową zbudowano w 73% z PCV, pozostałymi materiałami były żeliwo (26%) oraz stal (1%). Sieć składa się w większości z przewodów w wieku od 10 do 30 lat (60%), mniejszy udział procentowy stanowią przewody w wieku do 10 lat i od 30 do 70 lat (po 16%), natomiast przewodów starszych niż 70 lat jest stosunkowo niewiele (8%).

Liczba przyłączy wodociągowych prowadzących do budynków i innych obiektów wynosiła 308, w II kwartale 2015 r. wszystkie były opomiarowane. Wcześniej brak opomiarowania dotyczył wody dostarczanej na potrzeby Gminy – podlewanie zieleńców, punkt poboru na cmentarzu komunalnym, zastępczy punkt poboru wody, punkt czerpalny na targowisku

(dowód: akta kontroli str. 19-23, 98-100)

W okresie objętym kontrolą Zakład pobierał wodę z jednego ujęcia wody złożonego z czterech opomiarowanych studni wierconych, w których zlokalizowane są pompy głębinowe. Pobór wody odbywał się w oparciu o ważne pozwolenia wodnoprawne.

³ MZK został utworzony uchwałą nr XVI/6891 Rady Miejskiej w Łęknicy z dnia 2 sierpnia 1991 r.

⁴ Dz. U. z 2015 r., poz. 139.

⁵ Zarządzenie nr 20.2012 Burmistrza Łęknicy z dnia 15 maja 2012 r. w sprawie upoważnienia Dyrektora Miejskiego Zakładu Komunalnego w Łęknicy, Zarządzenie nr 27.2013 Burmistrza Łęknicy z dnia 13 grudnia 2013 r. w sprawie upoważnienia Dyrektora Miejskiego Zakładu Komunalnego w Łęknicy.

(dowód: akta kontroli str. 19-20, 24-32)

1.2. W okresie objętym kontrolą pobrano (wyprodukowano) z ww. ujęć ogółem 445 tys. m³ wody, z tego: 172 tys. m³ w 2013 r., 187 tys. m³ w 2014 r. oraz 86 tys. m³ w I połowie 2015 r.

Produkcja wody była całkowicie opomiarowana – każde z czterech ujęć posiadało licznik poboru wody, którego comiesięczne wskazania (odczyty), odrębnie dla każdego ujęcia, wpisywano do ręcznie prowadzonego rejestru poboru wody, przy czym w styczniu 2013 r. wystąpiła awaria wodomierza na studni IIb (wodomierz nie rejestrował poboru wody, wielkość poboru z tej studni określono szacunkowo), który został wymieniony dopiero w grudniu 2013 r.

Sprzedaż wody wyniosła ogółem 263,9 tys. m³, z tego: 105,1 tys. m³ w 2013 r., 104,9 tys. m³ w 2014 r. oraz 53,9 tys. m³ w I połowie 2015 r. Stanowiła ona 59,3% wody wyprodukowanej (61,1%, 56,1% oraz 62,7%). Ww. sprzedaż wody była całkowicie opomiarowana – 100% odbiorców posiadało wodomierze. Dane dotyczące sprzedaży wody wykazywane w sprawozdaniach M-06 były niezgodne z faktyczną sprzedażą wody ustaloną w oparciu o dane z systemu finansowo-księgowego (w roku 2013 w sprawozdaniu zawyżono sprzedaż o 5,9 tys. m³, a w roku 2014 o 1,9 tys. m³).

(dowód: akta kontroli str. 33-35, 98-100, 102-103)

Ponadto ustalono, że w zamieszczanej w sprawozdaniu M-06 wielkości zużycia wody na pozostałe cele, MZK wykazywał zużycie wody na potrzeby Gminy (m.in. na podlewanie zieleńców, punkt poboru na cmentarzu komunalnym, zastępczy punkt poboru wody, punkt czerpalny na targowisku). Wykazywane zużycie wody na ww. cele wynosiło łącznie 36,1 tys. m³, z tego 15,8 tys. m³ w 2013 r., 13,3 tys. m³ w 2014 r. oraz 7,0 tys. m³ w I połowie 2015 r., co stanowiło 8,1% wody wyprodukowanej w badanym okresie (odpowiednio: 9,2%, 7,1% oraz 8,1%).

(dowód: akta kontroli str. 19-23, 33-35, 45-51, 99-100)

Ustalono, że zużycie wody na ww. cele do końca 2014 r. nie było opomiarowane, a dane w tym zakresie prezentowano w oparciu o nieudokumentowane szacunki.

W okresie od marca do czerwca 2015 r. opomiarowano siedem stacjonarnych punktów poboru wody na potrzeby Gminy oraz wykorzystywano do podlewania zieleńców jeden przenośny wodomierz nakręcany na hydrant⁶. Wg danych z ww. wodomierzy zużycie wody na 1-2 grudnia 2015 r. wyniosło ogółem 619,5 m³. Z powyższego wynika, że ilość wody zużywanej na potrzeby Gminy po opomiarowaniu jest nieporównywalnie mniejsza niż wykazywana przed zamontowaniem wodomierzy.

Przed opomiarowaniem ww. punktów Zakład nie obciążał Gminy kosztami zużycia wody na ww. cele, natomiast po opomiarowaniu w 2015 roku Gminę obciążono kwotą 2,1 tys. zł (stan na 1 grudnia 2015 r.).

(dowód: akta kontroli str. 19-23, 33-35, 52, 99-100)

Zakład wykazał zużycie wody na potrzeby własne (płukanie sieci, potrzeby technologiczne) w wielkości ogółem 75,8 tys. m³ (26,6 tys. m³, 30,2 tys. m³ i 19 tys. m³). Stanowiło to ogółem 17% wody wyprodukowanej (15,5%, 16,1% oraz 22,1%).

⁶ Punkt zastępczy poboru wody – od 12.03.2015 r., plac targowy – od 12.03.2015 r., cmentarz komunalny (2 punkty) – od 26.03.2015 r., punkt do podlewania przy Placu Pokoju – od 12.03.2015 r., punkt do podlewania przy Placu Jana Pawła II – od 01.05.2015 r., toaleta miejska przy Parku Mużakowskim – od 01.06.2015 r., przenośny wodomierz od 04.2015 r.

Opomiarowane zużycie wody⁷ wynosiło ogółem 45,2 tys. m³ (17,7 tys. m³, 18,9 tys. m³ i 8,6 tys. m³) i stanowiło 59,6% zużycia wody ogółem na ww. cele.

Pozostałe nieopomiarowane zużycie wody na potrzeby własne dotyczyło m.in. płukania desorberów oraz zbiornika reakcji, płukania sieci oraz badania wydajności hydrantów na sieci wodociągowej. W MZK nie opracowano procedur oraz nie określono wskaźników zużycia wody na ww. cele, a dane w tym zakresie wykazywano wyłącznie w oparciu o nieudokumentowane szacunki.

(dowód: akta kontroli str. 33-35)

Straty wody obliczane były w MZK poprzez odjęcie od ilości wody pobranej (wyprodukowanej) wody sprzedanej, wody zużytej na potrzeby Gminy oraz na własne cele technologiczne i wynosiły – wg sprawozdań M-06 – 18,6 tys. m³ (10,8% wody wyprodukowanej) w roku 2013 oraz 36,7 tys. m³ (19,6%) w roku 2014. W I połowie 2015 roku wykazano straty w wysokości 6,1 tys. m³ (7,1%).

Z uwagi na stosowany w MZK sposób obliczania strat wody uwzględniający szacunkowe dane dotyczące produkcji wody za rok 2013⁸, częściowo szacunkowe dane dotyczące zużycia technologicznego oraz nieopomiarowane zużycie wody na potrzeby Gminy, a także nierzetelne wykazywanie danych dotyczących sprzedaży wody w latach 2013-2014, prezentowane przez Zakład straty wody nie odpowiadały faktycznym stratom (były zaniżane), przy czym z ww. względów nie ma możliwości ustalenia jednoznacznych danych w zakresie strat.

(dowód: akta kontroli str. 33-51, 98-100, 102-103)

Wg danych Zakładu w latach 2013-2015 (I półrocze), w przypadku ok. 32 tys. m³ wody przyczyną strat były awarie (szacunkowe wartości strat wody wynikających z tytułu awarii wynosiły odpowiednio 12 tys. m³ w 2013 roku oraz 20 tys. m³ w 2014 r.). Analiza liczby uszkodzeń sieci wodociągowej w kontrolowanym okresie wskazuje łącznie na 5 awarii, z czego dwie wystąpiły w 2013 r. natomiast trzy w 2014 r. W pierwszej połowie 2015 roku nie zanotowano żadnych awarii. Pozostałe straty wynikały z niustalonych przyczyn.

(dowód: akta kontroli str. 19-20, 33-35, 82-93)

Wartość strat wody (w oparciu o uśrednioną wartość stawki taryfowej) Zakład oszacował na 75.215 zł netto w 2013 r., 125.450 zł netto w 2014 r. oraz 20.862 zł netto w pierwszej połowie 2015 roku – łącznie szacunkowe straty z tego tytułu wyniosły 221.527 zł netto.

(dowód: akta kontroli str. 53-57)

1.3. W Zakładzie przyjęto procedurę na wypadek pogorszenia jakości wody w zakresie parametrów mikrobiologicznych i fizykochemicznych, dostarczanej w ramach zbiorowego zaopatrzenia w wodę na terenie miasta Łęknica⁹, w której określono konieczność przeprowadzenia dezynfekcji i płukania sieci wodociągowej, w razie stwierdzenia pogorszenia jakości wody w zakresie parametrów mikrobiologicznych.

⁷ Na SUW opomiarowany jest pobór wody z wykorzystaniem wodomierza ilości wody pobieranej do płukania filtrów oraz wodomierza ilości wody zużytej na cele socjalne, a na Oczyszczalni Ścieków opomiarowana jest całkowita ilość wody zużywana na procesy technologiczne, a także woda przeznaczana na cele socjalne.

⁸ W roku 2013 wskutek awarii wodomierza na studni IIb przyjęto szacunkowe dane dotyczące poboru wody z tej studni.

⁹ Zarządzenie nr 07/2013 Dyrektora Miejskiego Zakładu Komunalnego w Łęknicy z dnia 10.10.2013 r. w sprawie postępowania na wypadek pogorszenia jakości wody w zakresie parametrów mikrobiologicznych i fizykochemicznych dostarczanej w ramach zbiorowego zaopatrzenia w wodę na terenie miasta Łęknica.

Ponadto Zarządzeniem¹⁰ Dyrektora MZK z dnia 10.10.2013 r. wprowadzono procedury i rejestry na wypadek awaryjnego zaopatrzenia mieszkańców Łęknicy w wodę. Opis postępowania w przypadku awarii sieci wodociągowej zakłada wykonanie płukania sieci wodą naprawionego odcinka. Każdorazowe wystąpienie awarii jest ewidencjonowane – zarządzenie określa szablon rejestru awarii i ich usunięcia.

Opracowywano również coroczne harmonogramy prac naprawczo-konserwacyjnych na stacji uzdatniania wody oraz sieci wodociągowo-kanalizacyjnych na terenie miasta Łęknica, wskazując zakres planowanych do wykonania prac w wyszczególnionych miesiącach. W objaśnieniach do harmonogramu zaznaczono, iż wszelkie prowadzone prace konserwacyjno-naprawcze oraz związane z technologią wymagają bardzo dużego zużycia wody z uwagi na przestarzałą technologię Stacji Uzdatniania Wody i Oczyszczalni Ścieków (ok. 20 lat).

(dowód: akta kontroli str. 66-69, 71-81, 94-97)

W okresie objętym kontrolą, na podstawie prowadzonego monitoringu wewnętrznego oraz zewnętrznego jakości wody przeznaczonej do spożycia, nie stwierdzono przekroczeń chorobotwórczych wskaźników bakteriologicznych, ani parametrów fizykochemicznych, które mogłyby zagrażać zdrowiu odbiorców wody pochodzącej z wodociągu miejskiego w Łęknicy.

(dowód: akta kontroli str. 70)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W roku 2013 stwierdzono wykazanie w sprawozdaniu M-06 ilości pobranej wody o 24,0 tys. m³ więcej niż wynika z rejestru poboru wody. Przyczyną powyższego było uszkodzenie w styczniu 2013 r. wodomierza na studni IIb, który został wymieniony dopiero w grudniu 2013 r. W konsekwencji wodomierz nie wskazywał w ww. okresie ilości wody pobranej. Niesprawność wodomierza w tak długim czasie skutkowała tym, że nie było możliwe prowadzenie rzetelnych rejestrów poboru wody.

(dowód: akta kontroli str. 33, 36-38, 45-46, 98-100)

Dyrektor MZK wyjaśniła, że: *faktycznie w ww. okresie wodomierz na studni IIb był uszkodzony. Wskutek zaniedbania pracowników działu wodociągów i kanalizacji – nie zgłoszono mi tego faktu – wymiana nastąpiła dopiero po blisko roku. Wykazywany pobór wody z tej studni miał charakter wyłącznie szacunkowy i mógł odbiegać od faktycznego poboru. Jednocześnie deklaruję wyeliminowanie tego typu nieprawidłowości w przyszłości poprzez natychmiastową wymianę uszkodzonych wodomierzy na studniach.*

(dowód: akta kontroli str. 99-100)

W trakcie kontroli Dyrektor MZK wydała zarządzenie, którym zobowiązała pracowników do informowania Dyrektora o występujących awariach, usterkach i wszystkich nieprawidłowościach w zakresie funkcjonowania obiektów zakładu.

(dowód: akta kontroli str. 101)

2. W sprawozdaniu M-06 za 2013 rok wykazano, że łączna ilość wody sprzedanej¹¹ wynosiła 111 tys. m³, co było niezgodne z wielkością sprzedaży wody ustaloną na podstawie ewidencji księgowej (w sprawozdaniu zawyżono sprzedaż o 5,9 tys. m³).

¹⁰ Zarządzenie nr 06/2013 Dyrektora Miejskiego Zakładu Komunalnego w Łęknicy z dnia 10.10.2013 r. w sprawie obowiązywania procedur i rejestrów w przypadku awaryjnego zaopatrzenia mieszkańców Łęknicy w wodę.

¹¹ Dostarczonej gospodarstwom domowym i indywidualnym gospodarstwom rolnym oraz wody zużytej na cele produkcyjne.

Analogiczna sytuacja miała miejsce w roku 2014 - ilości wody sprzedanej ustalonej na podstawie ewidencji księgowej wynoszącej 104,9 tys. m³ nie odpowiadała wielkość zawarta w sprawozdaniu M-06, w którym podano, że łączna ilość wody dostarczanej gospodarstwom domowym i indywidualnym gospodarstwom rolnym oraz wody zużytej na cele produkcyjne wynosiła 106,8 tys. m³ (w sprawozdaniu zawyżono sprzedaż o 1,9 tys. m³). Zakład w sposób nierzetelny przedstawiał zatem dane w sprawozdaniach.

(dowód: akta kontroli str. 33-35, 43-48, 102-103)

Dyrektor Zakładu wyjaśniła, że *błąd ten wynikał z faktu niezgadnienia przez pracownika odpowiedzialnego za sporządzanie sprawozdań (kierownik działu wodociągów i kanalizacji) danych w nich prezentowanych w zakresie sprzedaży z działem księgowości*. Wyjaśnienie powyższe potwierdziła główna księgowa. Dyrektor MZK poinformowała ponadto, że *pracownicy zostali zobowiązani do uzgadniania przedmiotowych danych, co powinno wyeliminować takie błędy w przyszłości*.

(dowód: akta kontroli str. 102-104)

W trakcie kontroli Dyrektor MZK podpisała zarządzenie, którym zobowiązała pracowników administracyjnych do rzetelnego przepływu informacji wewnętrznych w zakresie danych wykorzystywanych w sprawozdawczości.

(dowód: akta kontroli str. 105)

3. W zamieszczonej w sprawozdaniu M-06 wielkości zużycia wody na pozostałe cele MZK wykazywał zużycie wody na potrzeby Gminy (m.in. na podlewanie zieleńców, punkt poboru na cmentarzu komunalnym, zastępczy punkt poboru wody, punkt czerpalny na targowisku) w łącznej ilości 36,1 tys. m³, z tego 15,8 tys. m³ w 2013 r., 13,3 tys. m³ w 2014 r. oraz 7,0 tys. m³ w I połowie 2015 r., co stanowiło 8,1% wody wyprodukowanej w badanym okresie (odpowiednio: 9,2%, 7,1% oraz 8,1%).

(dowód: akta kontroli str. 19-23, 33-35, 45-51, 99-100)

Ustalono, że zużycie wody na ww. cele do końca 2014 r. nie było opomiarowane. W okresie od marca do czerwca 2015 r. opomiarowano siedem stacjonarnych punktów poboru wody na potrzeby Gminy oraz wykorzystywano do podlewania zieleńców jeden przenośny wodomierz nakręcany na hydrant. Wg danych z ww. wodomierzy zużycie wody na 1-2 grudnia 2015 r. wyniosło ogółem 619,5 m³. Z powyższego wynika, że ilość wody zużywanej na ww. cele po opomiarowaniu jest nieporównywalnie mniejsza niż wykazywana przed zamontowaniem wodomierzy. MZK w sposób nierzetelny prezentował zatem dane w sprawozdaniach. Ponadto Zakład przez okres przed opomiarowaniem nie osiągał przychodów ze sprzedaży wspomnianej wody z uwagi na fakt niewystawiania faktur za zużytą wodę, które wyniosłyby (w oparciu o uśrednioną wartość stawki taryfowej) ogółem 115.671 zł.

(dowód: akta kontroli str. 19-23, 33-35, 45-52, 99-100)

Dyrektor MZK wyjaśniła, że: *Wykazywanie wody w pozycji „pozostałe cele” w sprawozdaniach za lata 2013-2014 dotyczące wody zużywanej na cele związane z potrzebami Gminy wynikało przede wszystkim z trudności w zakresie zakwalifikowania tego zużycia na inne cele wskazane w sprawozdaniu. Nie była to bowiem woda pobrana na własne cele technologiczne ani dostarczona (sprzedana) odbiorcom indywidualnym bądź przedsiębiorcom. Wykazywana wielkość jej zużycia była wyłącznie szacunkowa i mogła odbiegać od faktycznego zużycia. Pragnę podkreślić, że ten błąd został wyeliminowany i aktualnie (od I połowy 2015 r.) opomiarowaliśmy pobór wody na potrzeby Gminy, a Gminę traktujemy jak każdego innego odbiorcę obciążając ją kosztami zużycia wody. Jednocześnie dostrzegam teraz, jak ważna była decyzja o opomiarowaniu tej sprzedaży, gdyż faktycznie*

zużywana woda na potrzeby Gminy jest nieporównywalnie mniejsza niż dotychczas wykazywana. Pozwoli to prezentować również rzetelne dane w sprawozdaniach.

(dowód: akta kontroli str. 99-100)

4. Stosownie do art. 31 ust. 2 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne¹² korzystanie z wód nie może powodować marnotrawstwa wody. W okresie objętym kontrolą MZK wyprodukował łącznie 445 tys. m³ wody, w tym:

- 172 tys. m³ w 2013 r., z tego sprzedaż wyniosła 61,1%, tj. 105,1 tys. m³;
- 187 tys. m³ w 2014 r., z tego sprzedaż wyniosła 56,1%, tj. 104,9 tys. m³;
- 86 tys. m³ w I półroczu 2015 r., z tego sprzedaż wyniosła 62,7%, tj. 53,9 tys. m³.

Pozostała część wyprodukowanej wody została przeznaczona na potrzeby własne, na cele Gminy oraz stanowiła stratę wody, będącą wynikiem wystąpienia w okresie objętym kontrolą awarii sieci wodociągowej bądź wynikającą z nieustalonych przyczyn, przy czym wskutek stosowanego w Zakładzie sposobu ustalania zużycia wody na potrzeby własne oraz na cele Gminy (opisanego w pkt. 1.2. wystąpienia) nie można rzetelnie określić ilości wody zużywanej na te cele, a tym samym ustalić faktycznej wielkości strat wody.

W ocenie NIK, tak znaczny udział wody niesprzedanej w stosunku do wody wyprodukowanej świadczy o nieefektywnym sposobie gospodarowania wodą.

(dowód: akta kontroli str. 33-35)

Dyrektor MZK wyjaśniła, że: *Przy obecnym sposobie obliczania strat wody i zużycia na cele własne Zakład nie jest w stanie rzetelnie określić tych wielkości i posługuje się w znacznej mierze szacunkami. Również nie posiadamy wiarygodnych danych o przyczynach strat wody. Aktualny udział sprzedaży wody w wodzie wyprodukowanej jest niezadawalający i wymaga istotnej poprawy. W najbliższym czasie podejmiemy działania w celu określenia przyczyn tej sytuacji i w porozumieniu z Gminą postaramy się ograniczyć bądź wyeliminować straty wody.*

(dowód: akta kontroli str. 121-122)

Ocena cząstkowa

Zakład nieoszczędnie gospodarował wodą, gdyż sprzedawał zaledwie około 60% ilości wody pobranej. Zakład nie dysponował również rzetelnymi i pełnymi informacjami odnośnie przyczyn powstania i wielkości strat oraz zużycia wody na cele własne. Brak wiarygodnych danych w tym zakresie utrudniał efektywne gospodarowanie wodą.

2 Planowanie oraz realizowanie przedsięwzięć na rzecz oszczędnego wykorzystania wody i minimalizowania jej strat

Opis stanu faktycznego

2.1. W Zakładzie nie opracowano i nie wdrożono programu oszczędzania wody oraz nie sporządzano odrębnych, pisemnych analiz w zakresie ustalenia przyczyn strat wody.

W badanym okresie MZK oprócz doraźnych kontroli przy odczytach wodomierzy nie prowadził kontroli u odbiorców wody. Jednostka nie odnotowała przypadków stwierdzenia nielegalnego poboru wody oraz strat finansowych z tego tytułu.

(dowód: akta kontroli str. 33-35, 121-122)

2.2. Działania Zakładu mające na celu ograniczenie strat wody polegały m.in. na bieżących naprawach elementów sieci wodociągowej, opomiarowaniu budynków wspólnot mieszkaniowych o wodomierze główne (wcześniej rozliczenia z mieszkańcami prowadzone były w oparciu o wskazania wodomierzy lokalowych). W

¹² Dz. U. z 2015 r., poz. 469 ze zm.

2015 roku dokonano także opomiarowania obiektów użyteczności publicznej, a także czerpalnych punktów poboru wody na potrzeby Gminy, o których wspomiano w punkcie 1.2. niniejszego wystąpienia. Od maja 2015 roku wykorzystywany jest również nakręcany na hydranty wodomierz mobilny, który służy opomiarowaniu ilości wody zużytej do podlewania zieleni miejskiej.

(dowód: akta kontroli str. 53-56, 106-110)

Ponadto w toku kontroli założono rejestr stwierdzonych wycieków wody w instalacjach zewnętrznych, a także rejestr ilości wody opomiarowanej przez wodomierze mobilne. Dokonano również przeglądu studzienek i przyłączy wodociągowych w zakresie szczelności instalacji wodociągowej, w wyniku którego stwierdzono i usunięto przeciek wody w trzech punktach¹³.

(dowód: akta kontroli str. 53-56, 111-120)

W celu poprawy oszczędnego gospodarowania wodą MZK planuje, w miarę posiadanych środków finansowych, w tym zwłaszcza zapewnionych przez Gminę, m.in. podjęcie następujących działań:

- wzmocnienie o min. 2 pracowników Działu Wodociągów i Kanalizacji, którzy swoją pracę mogliby skupić tylko na działaniach związanych z prawidłowym funkcjonowaniem ujęć, SUW oraz sieci wodociągowo – kanalizacyjnej;
- wzmożenie kontroli wodnych instalacji zewnętrznych wraz z punktami poboru w celu wczesnego wykrycia ewentualnych nieprawidłowości;
- stosownie do przyznanych środków inwestycyjnych, sukcesywna wymiana najstarszych odcinków sieci wodociągowej wraz z przyłączami mogących powodować awarie trudne do zlokalizowania;
- doposażenie zakładu w urządzenie (detektor) do wczesnego wykrywania wycieków instalacji wodociągowej zewnętrznej wraz z przyłączami;
- opracowanie i wdrożenie programu oszczędzania wody;
- opomiarowanie hydrantu, z którego pobierana jest woda do płukania desorberów, poprzez specjalistyczny wodomierz, który nie będzie ograniczał ciśnienia wypływu wody;
- zwiększenie ilości wodomierzy mobilnych.

(dowód: akta kontroli str. 53-56, 121-122)

Ponadto Dyrektor MZK wyjaśniła, że: *W celu zapewnienia koordynacji i określenia ram czasowych i finansowych działań na rzecz oszczędnego wykorzystania wody i minimalizowania jej strat postaramy się opracować, a następnie wdrożyć program oszczędzania wodą. Niezależnie od bieżących kontroli odczytów wodomierzy będziemy planować również – zwłaszcza w sytuacji stwierdzenia istotnych różnic w poborze wody przez poszczególnych odbiorców w kolejnych okresach rozliczeniowych – kontrole pod kątem wyeliminowania nielegalnego poboru wody.*

(dowód: akta kontroli str. 121-122)

Uwaga dotycząca badanej działalności

Ze względu na wysokość strat wody, zasadne staje się opracowanie i wdrożenie strategii (programu), a także metod postępowania, których celem byłoby wyeliminowanie bądź ograniczenie strat wody.

¹³ Przyłącze wodne OSP studzienka przy hydrancie, studnia główna Id oraz studzienka ROLMET ul. Wojska Polskiego.

Dotychczasowe działania Zakładu zmierzające do ograniczenia strat wody były niewystarczające. Skupiały się głównie na opomiarowaniu zużycia wody bądź bieżących naprawach i usuwaniu awarii, w niewielkim natomiast stopniu miały charakter działań zapobiegających powstawaniu strat wody w przyszłości. Podkreślenia wymaga, że jeszcze w toku kontroli podjęto i zadeklarowano realizację działań zapobiegających stratom wody, w wyniku których powinna nastąpić poprawa w zakresie oszczędnego korzystania z wody.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagę wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁴, wnosi o:

1. Podjęcie skutecznych działań zmierzających do ograniczenia strat wody i jej zużycia na cele technologiczne.
2. Rzetelne ustalanie wielkości zużycia wody na poszczególne cele oraz prezentowanie wiarygodnych danych w sporządzanych sprawozdaniach.
3. Dokonywanie pomiarów poboru wody za pomocą sprawnych urządzeń pomiarowych (wodomierzy).

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Zielonej Górze.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwagi
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwagi i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Zielona Góra, dnia 21 stycznia 2016 r.

Kontroler
Mariusz Kniat
doradca prawny

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Zielonej Górze

Wicedyrektor
Włodzimierz Stobrawa

.....
podpis

.....
podpis

¹⁴ Dz. U. z 2015 r., poz. 1096.